

Complexnummer: 513822

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 21
F 033 421 77 99
E info@cultureelerfgoed.nl

Complexnaam

Pompstation

Aantal complexonderdelen

4

Monumentnummers van complexonderdelen

513823, 513824, 513825, 513826

Woonplaats

Onnen

Gemeente

Groningen

Provincie

Groningen

Hoofdadres van hoofdobject

Waterleidingweg 8, 9755 TN Onnen

Complexomschrijving

Inleiding

In 1930 werd de N.V. Waterleidingmaatschappij voor de Provincie Groningen (WAPROG) opgericht. In 1932 werd besloten dat het pompstation bij Onnen zou komen te liggen, een van de weinige plekken waar goed grondwater voorradig was. Het complex werd gebouwd in de Onnerpolder en bestond in eerste instantie uit een POMPGEBOUW, twee DIENSTWONINGEN (voor de 1ste en 2de machinist), een filtergebouw en een garage met magazijn. Als architect werd aangetrokken A.R. Wittop Koning. De WAPROG leverde het technische ontwerp en hield toezicht over de bouw. In 1934 werd het complex opgeleverd. Toen in 1939 een tweede filtergebouw nodig bleek, werd vanwege de oorlogsdreiging besloten het gebouw verdekt op te stellen op ruime afstand van de andere gebouwen. Om het gebouw zo laag mogelijk te houden werden voor- en nafilts niet boven maar naast elkaar geplaatst, en deels onder de grond gebouwd. Het platte dak werd afgedekt met een dikke laag aarde. In 1943 werd het FILTERGEBOUW in gebruik genomen. Aannemer bij de bouw was de firma J. Bos & Zn. uit Warffum en de machine-installatie werd geleverd door de machinefabriek Gebr. Stork & Co N.V. uit Hengelo, in samenwerking met de HEEMAF die het elektrische gedeelte voor haar rekening nam.

Na de oorlog werd het eerste filtergebouw afgebroken. Ervoor in de plaats kwamen later twee nieuwe filtergebouwen (in 1967 en 1978) die buiten de bescherming van rijkswege vallen. Het pompgebouw is in 1950 en 1961 in dezelfde stijl uitgebreid: de achterzijden van zowel hoofdgebouw als zijvleugels werden verlengd en er werden dwarsverbindingen gebouwd. Sindsdien is er nauwelijks meer iets gewijzigd aan de buitenkant. Wel zijn er

binnen een aantal wijzigingen doorgevoerd, zoals het op één niveau brengen van de pompenkamer en het grotendeels vervangen van de machines. De garage met magazijn is in 1964 en 1973 dermate verbouwd dat het pand buiten de bescherming valt.

Het complex is erg mooi gelegen in het open veld van de polder. De verzorgde aanleg bij het complex met gazons en vijver, toentertijd aangelegd door de Nederlandsche Heidemaatschappij is deels gewijzigd. De beide dienstwoningen hebben een tuin die door een beukenhaag wordt omsloten. Bij het pompgebouw, recht voor de hoofdentree, werd een NAP maat geplaatst. De maat heeft de vorm van een GEDENKTEKEN op een vierkante, met klinkers bestrate ondergrond en bestaat uit een betonnen basis waarop natuurstenen sokkel met schacht van metselwerk, waaraan een natuurstenen plaatje met 1.25 NAP, en een natuurstenen afdekplaat. Een lange weg door de polder leidt vanaf het Zuidveld naar het terrein dat via een dubbel ijzeren buishek met het WAPROG-logo, bevestigd tussen twee gemetselde pijlers met natuurstenen afdekplaat, te betreden is.

Waardering

Complex bestaande uit een pompgebouw met gedenkteken en twee dienstwoningen uit 1934, en een filtergebouw uit 1943 van algemeen belang vanwege cultuur- en architectuurhistorische waarde

- als voorbeeld van een pompgebouw met dienstwoningen uit 1934 in een aan de Delftse School verwante stijl en een filtergebouw uit 1943
- vanwege de opvallende vormgeving van de samenstellende onderdelen
- vanwege de bijzondere inrichting van het complexterrein
- vanwege de redelijke mate van gaafheid van de verschillende onderdelen
- vanwege de zeer mooie ligging in de Onnerpolder

Monumentnummer*: 513823

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 16 november 1999
Kadaster deel/nr: 7209/26

<i>Complexnummer</i>						<i>Complexnaam</i>
513822						Pompstation
<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Onnen	Groningen		Groningen			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Waterleidingweg	8		9755 TN	Onnen		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>		<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
HAREN	O		304			

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

POMPGEBOUW bestaande uit een hoofdgebouw met twee vleugels, opgetrokken in een aan de Delftse School verwante stijl, in een rode baksteen in halfsteensverband op een trasraam van gesinterde klinkers. De daken (zadel en schild) zijn gedekt met een grijze Gotische pan en zijn voorzien van houten goten op klossen. De gevels worden geleed door staande vensters, deels met blank glas-in-lood, onder rollagen van gesinterde steen.

Het hoofdgebouw heeft een zadeldak tussen twee hoge uitkragende topgevels met een rollaag en deels een klimmend fries van gesinterde steen. Middenin de voorgevel (zuid) een uitgebouwd portaal met smalle gevelbanden van gesinterde steen, onder een koperen, drie keer uitzwenkend schilddakje met geprofileerde goot, waarin de hoofdentree. Deze bestaat uit een getoogde deur met zesruits getoogd deurlicht met een halfronde gemetselde stoep met bordes van rode tegels en aan weerszijden een vierkant gemetseld muurtje met natuurstenen afdekplaat; de stoep ligt op een grotere, twee treden hoge gemetselde stoep met bordes van stoeptegels met aan het uiteinde een deels ommuurd gemetseld platform. Links van de entree een baksteen met "1934". Aan weerszijden van het portaal drie staande vensters met blank glas-in-lood onder een rollaag van gesinterde steen en boven het portaal drie lange, smalle keperboogvensters met glas-in-lood en metselwerk accenten in gesinterde steen; aan de top twee ijzeren beugels voor een vlaggenstok. In de westgevel vier, twee bij twee geplaatste glas-in-loodvensters; aan de oostzijde zijn de venters dichtgemetseld. De overige vensters in de zijgevel van het hoofdgebouw zijn aan het oog onttrokken door de latere verlengingen en dwarsverbindingen. De later verplaatste topgevel aan de achterzijde heeft dezelfde indeling als die aan de voorzijde; alleen is het portaal vervangen door dubbele stalen glasdeuren

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

onder een rollaag van gesinterde steen; voor de deuren een natuurstenen stoep (drie treden) tussen gemetselde zijmuurtjes.

De linker- en rechtervleugel hebben beide een dwarsgeplaatst deel onder een zadeldak, dat later is verlengd (zie inleiding). De uitkragende topgevels zijn voorzien van een decoratieve rollaag langs de dakrand in gesinterde steen. De linkervleugel met gemetselde schoorsteen op de nok, heeft aan de zuidzijde rechts drie smalle, lange staande vensters van glas-in-lood en horizontale roeden en links een glas-in-lood venster met eronder een keldervenster; in de topgevel aan de zuidzijde een tweedelig venster, waarvan het onderdeel tweeruits, tussen twee kortere smalle vensters en in de top een langwerpig zeshoekig venster, alle met glas-in-lood. De topgevel aan de westzijde heeft een indentieke indeling, waaraan later vier keldervensters zijn toegevoegd; in de noordzijde van de topgevel een glas-in-loodvenster en een keldervenster. Rechts in de westgevel twee stalen, dichtgezette keldervensters en links een deur (niet origineel) met glas-in-lood bovenlicht onder een rollaag en een gemetselde stoep met ruim bordes. De rest van de gevel bestaat uit de verlenging uit 1950.

De rechter vleugel heeft aan de zuidzijde een later toegevoegd plat transformatorgedeelte grenzend aan het hoofdgebouw en het dwarsgeplaatst deel. De topgevel aan de zuidzijde heeft een stalen deur (oorspronkelijk een venster) tussen twee glas-in-loodvensters; in de top een zeshoekig glas-in-loodvenster. De topgevel aan de oostzijde heeft een gemetselde 'topschoorsteen' met vier ontluchtingsroosters, en twee hooggeplaatste stalen deuren met stalen opstapje; aan beide zijkanten van de topgevel twee kelderopeningen met roosters. Links in de oostgevel een twee glas-in-loodvensters en rechts twee glas-in-loodvensters. De rest van de oostgevel bestaat uit de verlenging uit 1950.

In het INTERIEUR zijn onder meer van belang: in het hoofdgebouw de ijzeren vakwerkspanten steunend op decoratieve gepleisterde pilasters; in de kelder de gietijzeren buisleidingen met afsluiters en loodverbindingen uit 1934.

Waardering

Pompgebouw uit 1934 van algemeen belang vanwege cultuur- en architectuurhistorische waarde

- als voorbeeld van een pompgebouw uit 1934 in een stijl verwant aan de Delftse School
- als goede representant van het oeuvre van architect A.R. Wittop Koning
- vanwege de opvallende vormgeving en de detaillering
- vanwege de functionele en ruimtelijk-visuele relatie met de beide dienstwoningen en het filtergebouw
- vanwege de bijzondere ligging in de Onnerpolder

Hoofdcategorie

Handelsgebouwen, opslag- en transportgebouwen
Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Handel en kantoor
Industrie

Functie

Kantoorgebouw
Nutsbedrijf

Monumentnummer*: 513824

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 16 november 1999
Kadaster deel/nr: 7209/26

Complexnummer

513822

Complexnaam

Pompstation

Woonplaats*

Onnen

Gemeente*

Groningen

Provincie*

Groningen

Straat*

Waterleidingweg

Nr*

1

Toev.*

Postcode*

9755 TN

Woonplaats*

Onnen

Situering

Locatie

Kadastrale gemeente*

HAREN

Sectie*

O

Kad. object*

304

Appartement

Grondperceel

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

DIENSTWONING, oorspronkelijk voor de tweede machinist, gebouwd in een aan de Delftse School verwante stijl in 1934. De woning is opgetrokken in een rode baksteen met een trasraam en een fries van gesinterde klinkers. Het zadeldak tussen twee uitkragende topgevels met decoratieve rollaag van gesinterde baksteen, is gedekt met een grijze Gotische pan en is voorzien van een goot op klossen en twee gemetselde schoorstenen. De vensters zijn staand, met rollaag van gesinterde steen aan boven- en onderzijde. In de voorgevel (noord) de hoofdentree, bestaande uit een gelakte deur met kijkgat onder een bovenlicht met rollaag, en een half rond gemetselde stoep. Rechts van de entree een lang en een korter venster, en een baksteen met 1934; links van de entree twee vensters en een keldervenster; boven de entree in het dakvlak een platte houten dakkapel met dubbel venster. De westgevel heeft een venster tussen twee smallere vensters, waartussen deels doorgetrokken trasraamklinkers; in de topgevel een breder venster met decoratieve rollaag aan de onderzijde, tussen twee kortere vensters. De zuidgevel heeft een enkel venster, een breder venster tussen twee smallere vensters en twee kortere vensters; in het dakvlak een platte dakkapel met drie ramen. De oostgevel heeft twee vensters; in de topgevel een dubbel venster en een klein H-venster.

Een platte, lage hals (niet origineel) verbindt het huis met een kleine SCHUUR. De schuur heeft met hout beschoten gevels op een trasraam van gesinterde klinkers. Het zadeldak is gedekt met een grijze Gotische pan. Alleen in de noordgevel een liggend drieruits venster.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het INTERIEUR valt wegens te veel wijzigingen buiten de bescherming.

Waardering

Dienstwoning van tweede machinist van algemeen belang vanwege cultuur- en architectuurhistorische waarde

- als voorbeeld van een dienstwoning uit 1934 bij een pompstation - vanwege de sobere, verzorgde vormgeving verwant aan de Delftse School

- vanwege de gaafheid van het exterieur

- vanwege de functionele en ruimtelijk-visuele relatie met het pompgebouw en de andere dienstwoning

- vanwege de beeldbepalende ligging op het terrein, bij het open polderlandschap

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Dienstwoning(K4)

Monumentnummer*: 513825

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 16 november 1999
Kadaster deel/nr: 7209/26

<i>Complexnummer</i>						<i>Complexnaam</i>
513822						Pompstation
<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Onnen	Groningen		Groningen			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Waterleidingweg	4		9755 TN	Onnen		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>		<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
HAREN	O		304			

Rijksmonumentomschrijving**

Omschrijving

DIENSTWONING, oorspronkelijk voor de eerste machinist, gebouwd in een aan de Delftse School verwante stijl in 1934. De woning is opgetrokken in een rode baksteen met een trasraam en een fries van gesinterde klinkers. Het zadeldak tussen twee uitkragende topgevels met decoratieve rollaag van gesinterde baksteen, is gedekt met een grijze Gotische pan en is voorzien van een goot op klossen en twee gemetselde schoorstenen. De vensters zijn staand, met rollaag van gesinterde steen aan boven- en onderzijde. In de voorgevel (oost) de hoofdentree, bestaande uit een rondboogvormige gelakte deur met kijkgat onder een driezijdig afgesloten bovenlicht met blank glas-in-lood en rollaag, en een half rond gemetselde stoep. Rechts van de entree een keldervenster, een klein dubbel en een klein enkel venster en links van de entree één venster; boven de entree in het dakvlak een platte houten dakkapel met dubbel venster. De zuidgevel heeft een breder venster tussen twee smallere vensters, waartussen deels doorgetrokken trasraamklinkers; in de topgevel een venster met decoratieve rollaag aan de onderzijde, tussen twee kortere vensters. De westgevel heeft een enkel venster, een breder venster tussen twee smallere vensters en een dubbel venster; in het dakvlak een platte dakkapel met drie ramen. De noordgevel heeft één venster; in de topgevel een smaller venster tussen twee bredere vensters.

Een platte, lage hals (niet origineel) verbindt het huis met een kleine dwarsgeplaatste SCHUUR. De schuur heeft met hout beschoten gevels op een trasraam van gesinterde klinkers. Het zadeldak is gedekt met een grijze Gotische pan. Alleen in de noordgevel een liggend drieruits venster.

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Het INTERIEUR valt wegens te veel wijzigingen buiten de bescherming.

Waardering

Dienstwoning van eerste machinist van algemeen belang vanwege cultuur- en architectuurhistorische waarde

- als voorbeeld van een dienstwoning uit 1934 bij een pompstation
- vanwege de sobere, verzorgde vormgeving verwant aan de Delftse School
- vanwege de gaafheid van het exterieur
- vanwege de functionele en ruimtelijk-visuele relatie met het pompgebouw en de andere dienstwoning
- vanwege de beeldbepalende ligging op het terrein, bij het open polderlandschap

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Dienstwoning(K)

Functie

Dienstwoning(K4)

Monumentnummer*: 513826

Status: rijksmonument
Inschrijving register*: 16 november 1999
Kadaster deel/nr: 7209/26

<i>Complexnummer</i>						<i>Complexnaam</i>
513822						Pompstation
<i>Woonplaats*</i>	<i>Gemeente*</i>		<i>Provincie*</i>			
Onnen	Groningen		Groningen			
<i>Straat*</i>	<i>Nr*</i>	<i>Toev.*</i>	<i>Postcode*</i>	<i>Woonplaats*</i>	<i>Situering</i>	<i>Locatie</i>
Waterleidingweg	2		9755 TN	Onnen		
<i>Kadastrale gemeente*</i>	<i>Sectie*</i>		<i>Kad. object*</i>	<i>Appartement</i>	<i>Grondperceel</i>	
HAREN	O		304			

*Rijksmonumentomschrijving***

Omschrijving

Deels onder de grond gebouwd FILTERGEBOUW opgetrokken in gewapend beton en rode baksteen, en afgedekt met een dikke laag aarde waar gras op groeit. De gevels worden geleed door staande stalen kozijnen met een horizontale roede. Voor de kozijnen is gaas gespannen. Het in 1943 gereed gekomen gebouw heeft aan alle vier zijden een overkapping steunend op betonnen pijlers op een verhoogd terras tussen twee gemetselde wanden, die buiten de overkapping overgaan in een hellend muurtje met vlechtwerk.

De hoofdentree bevindt zich midden in de voorgevel (zuid) en bestaat uit dubbele aluminium deuren (niet origineel) in een (onder de overkapping) iets uitgebouwd bakstenen gedeelte met aan weerszijden twee staande vensters. Een decoratieve beklinkerde vloer tussen twee hoger gelegen, ommuurde terrassen leidt naar de entree; aan beide zijden verleent een gemetselde trapje (drie treden) toegang tot de met klinker bestrate terrassen. Voor de entree ondersteunen twee gemetselde pijlers de overkapping.

De noordzijde heeft in het midden een boven en buiten de overkapping uitstekend bakstenen deel met aan de noordzijde twee enkele stalen deuren en een dubbele aluminium deur onder een betonlatei, en vier staande tweeruits stalen vensters (waarvan één later is dichtgezet), eveneens met betonlatei.

In het INTERIEUR zijn onder meer van belang: de originele indeling met buizenkelder en reinwaterkelders, bedieningsbordes en voor- en nafiltsers.

---

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Waardering

Filtergebouw uit 1943 van algemeen belang vanwege cultuurhistorische waarde

- als voorbeeld van een filtergebouw uit 1943
- de (on)opvallende vormgeving als bunker
- de aarden afdekking
- de gaafheid van zowel het ex- als het interieur
- de functionele relatie met de andere gebouwen op het terrein

Hoofdcategorie

Boerderijen, molens en bedrijven

Subcategorie

Industrie

Functie

Nutsbedrijf